

Senzibilitet i edukacija nastavnog osoblja kao oblik podrške inkluzivnom obrazovanju

Uz sve ostale oblike podrške inkluzivnom obrazovanju, upravo zbog naravi pritužbi u 2012., držimo značajnim definirati obavezu organiziranja odgovarajuće stručne pripreme svih nastavnika razredne i predmetne nastave, odnosno djelatnika škole za rad sa djecom s teškoćama u razvoju. Ova obavezujuća odredba bila bi vrlo značajna sa stanovišta interesa djeteta kao i društva u cjelini, jer obavezom da ih se sustavno i ciljano educira/informira/osposobi, oni postaju aktivnih učesnici i nositelji ovog procesa, a ne samo „primatelji stručne pomoći“.

O značaju senzibiliteta i edukacije prosvjetnih djelatnika možda najbolje svjedoči slučaj učenika jedne zagrebačke osnovne škole, koji je učenik s višestrukim zdravstvenim oštećenjima i kreće se u invalidskim kolicima, a diskriminiran je temeljem svojeg invaliditeta zbog propuštanja razumne prilagodbe njegovim potrebama. Učenik je sada učenik VI razreda, a u istoj je školi od početka školovanja. U nižim razredima učenik je bio u prizemlju škole (svi niži razredi su u prizemlju škole), a škola i osnivač osigurali su prilagođeni sanitarni čvor i pristupnu rampu, te su učeniku pristupačni gotovo svi prostori škole osim dvorane za tjelesni odgoj i školska kuhinja. S prelaskom na predmetnu nastavu, učenik je premješten u učionicu na I kat, a za transfer na kat koristi skalamobil, kojeg je školi donirala udruga PUŽ. Od tada učenik svakodnevno koristi skalamobil 4-5 puta dnevno – dolazak i odlazak iz škole, korištenje prilagođenog WC-a u prizemlju, te kabineta na II katu. Intenzivno korištenje skalamobila zbog njegovih zdravstvenih poteškoća (VP drenaža moždanih komora, bubrežni kamenci, pojačani spazmi prilikom korištenja skalamobila) učeniku šteti, odnosno predstavlja rizik dodatnog narušavanja zdravlja, stoga roditelji traže da se nastava organizira u prizemlju.

Gotovo istovremeno pravobraniteljici za osobe s invaliditetom dostavljen je i zahtjev škole da „pomogne“ u rješavanju ovog, ali i nekih drugih oblika prilagodbe (npr. Raspored sati za pojedine predmete u kojima sudjeluje i ovaj učenik), navodeći da „ako se ide na ruku jednom učeniku onda će se pobuniti drugi, odnosno da treba na jednaki način štititi interese svih 500-tinjak učenika u školi, te da se ne mogu nekim odlukama diskriminirati ostali učenici škole“.

U školi je proveden stručno-pedagoški nadzor od strane Agencije za odgoj i obrazovanje kojim je utvrđeno da osnivač škole i škola nisu osigurali arhitektonsku pristupačnost temeljem Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, stoga je potrebno do osiguravanja tih uvjeta organizirati nastavu u prizemlju škole kao mjeru koja se može provesti odmah. Nalaz AZOO takvu prilagodbu definira kao jedinu razumnu u ovom trenutku, kako bi se trenutno prekinulo daljnje diskriminiranje i ugrožavanje zdravlja učenika. Praksa odvajanja nižih i viših razreda u osnovnoj školi nije zakonom definirana.

Međutim, iako se ovakva prilagodba činila kao najlogičniji i najjednostavniji izbor, na preporuku AZOO očitovala se Škola svojim izvješćem o realizaciji predloženih mjera kojim obrazlaže nemogućnost provedbe predložene mjere organiziranja nastave u prizemlju iz sljedećih razloga:

- korištenje skalamobila već sada osigurava učeniku dostupnost svih prostora Škole osim ranije spomenutih, te time smatra da je osigurana razumna prilagodba koja istovremeno nije „nerazumna“ za ostale učenike
- eventualnim premještajem razreda u prizemlje bili bi diskriminirani ostali učenici u tom razredu jer ne bi koristili kabinetsku nastavu, te također posebno naglašava da su već sada učenici u njegovom razredu diskriminirani činjenicom da samo njihov razred ima matičnu učionicu i koriste kabinete samo za 4 nastavna predmeta
- premještanje razreda u prizemlje tražilo bi premještanje jednog nižeg razreda na kat, a Škola u svojem izvješću navodi da će taj razred time pretrpjeti razmjernu štetu „zbog različitog načina i tempa školskog života predmetne i razredne nastave, a da će se njihovi roditelji žaliti na diskriminaciju, te će njihovo osnovno pitanje biti „zašto je baš razred njihove djece odabran, ili ako se radi o cijeloj generaciji, zašto je baš ta generacija odabrana“, a osim toga to je i dugogodišnja praksa ove škole
- nadalje Škola potvrđuje da će organizirati nastavu u prizemlju čim osnivač škole osigura uvjete za to, odnosno potpunu pristupačnost škole sukladno Pravilniku o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, a do tada traži prethodno opremanje u prizemlju svih kabineta uključujući i kupnju novog namještaja.

Ovdje treba ponovo reći da je poštivanje razlika i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti jedno od općih načela Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ali i jedno od općih moralnih i ljudskih vrijednosti čovjeka. Razvojem svijesti o pitanju ljudskih prava, kad se radi o invaliditetu, sve više jača socijalni model odnosa prema invaliditetu, koji ističe da problemi osoba s invaliditetom ne proizlaze iz njihove različitosti, već ograničenja koja im nameće društvo. Socijalni model polazi od prava svake osobe na različitost i prava da sa svojom različitosti bude u društvu prihvaćena na jednaki način.

Obrazovni koncept koji proističe i koji se razvija iz jednog ovakvog općeg stava o potrebi prihvaćanja sve djece i jednakih prava svakom učeniku je inkluzija. Sam termin „inkluzija“ (lat. *Inclusio*) znači sadržavanje, uključivanje, obuhvaćanje, podrazumijevanje. Inkluzija podrazumijeva usmjerenost obrazovnog sustava na potrebe djeteta s teškoćama u razvoju. Stoga, okolina je obavezna učiniti određene pomake i promjene koje će osigurati djetetov boravak u školskoj sredini. Inkluzije nema ako okolina štiti npr. „dosadašnju praksu“ škole o odvajanju učenika razredne i predmetne nastave na različite razine, iako takva praksa nije zakonom zadana.

Ured pravobraniteljice održao je u Školi sastanak zajedno sa majkom učenika, s ciljem uspostave nekog drugog prihvatljivog rješenja kojim bi učenik u što manjoj mjeri koristio skalomobil, a da takvo rješenje bude realizirano već od sljedećeg polugodišta. Na navedenom sastanku Škola je predložila prilagodbu još jednog sanitarnog čvora za učenike s invaliditetom i na I katu, uz održavanje većine kabinetske nastave na I katu. Na sastanku se majka učenika, suglasila sa takvim privremenim rješenjem ukoliko će to biti moguće realizirati do početka polugodišta. U procjenu mogućnosti za hitnu adaptaciju još jednog sanitarnog čvora uključio se Grad Zagreb, međutim, od strane građevinskih stručnjaka nije dobiveno pozitivno mišljenje o takvom zahvatu.

Ured pravobraniteljice izvršio je stručni posjet u tri osnovne škole u Gradu Zagrebu koje školuju učenike s motoričkim teškoćama i koje nisu arhitektonski i na druge načine prilagođene potrebama učenika koji se kreću u invalidskim kolicima. Sve posjećene škole za učenike s motoričkim teškoćama organizirale su nastavu u prizemlju Škole. Učenici toga razreda kabinetsku nastavu održavaju u istoj učionici, a potreban nastavni pribor i sredstva za rad učitelji donose u učionicu, tako da djeca nisu zaključana u kvaliteti nastave. U svim posjećenim školama nitko od rukovoditelja i stručnih suradnika škole nije problematizirao to da se pojedina nastavna sredstva i pomagala donose iz kabineta u određenu učionicu ili da se eventualno primjereno zamijene (npr. umjesto klavira koristi se prijenosni električni klavir ili sintesajzer).

U svim posjećenim školama učenici s motoričkim teškoćama pohađali su navedene škole počevši od prvog razreda osnovne škole, sve su škole već tijekom tog perioda pripremale osoblje, djecu i vršile tehničke pripreme za nastavak školovanja tog razreda u prizemlju. U niti jednoj školi nikada nije bilo nikakvog otpora drugih učenika ili roditelja drugih učenika za takav način odvijanja nastave. U spomenutim školama bez ikakvih poteškoća na istom katu borave učenici razredne nastave i viših razreda i u niti jednoj školi nije bilo otpora drugih roditelja na takvu novu praksu škole. Niti u jednoj školi nije bila izrečena teza da su učenici tih razreda diskriminirani u odnosu na ostala razredna odjeljenja, kao što to navodi spomenuta ravnateljica u t. 13. svojeg očitovanja na nalaz AZOO.

Nadalje, zbog unaprijed od strane ravnateljice škole najavljene „pobune“ roditelja ostalih učenika, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ponudio je ravnateljici škole zajednički sastanak sa roditeljima, ne kojem bi se roditeljima objasnili razlozi za preseljenje, te ih se senzibiliziralo za poteškoće i potrebe učenika s teškoćama u razvoju, što je ravnateljica odbila. Upućena je i da osobno posjeti škole koje održavaju nastavu pojedinih viših razreda u prizemlju radi učenika u invalidskim kolicima, što je također otklonila.

U svjetlu prihvaćanja prava na različitost, provođenja inkluzivnog obrazovanja i nediskriminiranja – obaveza je škole osiguravanje ovom učeniku istih uvjeta školovanja koje imaju i drugi učenici, a to je – prisustvovati nastavi bez opasnosti po svoje zdravlje.

Republika Hrvatska je prihvatila i ratificirala međunarodne dokumente te donijela propise i strategije kojima izražava svoje opredjeljenje za stvaranjem zajednice u kojoj nema mjesta izoliranju različitih i slabijih. Umjesto toga, jasno je istaknuto opredjeljenje za uspostavom društva za sve.

Stoga je školi upućeno upozorenje da:

„OŠ diskriminira učenika s teškoćama u razvoju, kada mu nastavu organizira na I. Katu Škole. Diskriminacija koju Škola čini pobliže je opisana u čl. 4. st. 2. (propuštanje razumne prilagodbe) Zakona o suzbijanju diskriminacije, a njezina osnova je invaliditet (čl. 1. st. 1. istog Zakona).

Slijedom navedenog tražim da se nastava za X. Razred kojeg pohađa učenik s teškoćama u razvoju, organizira u prizemlju Škole i to počevši od drugog polugodišta ove školske godine, a najkasnije od 15. veljače 2013.

I nadalje... „Inkluzivni/uključujući osnovnoškolski odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju mogli bi definirati kao sustavni proces povezivanja učenika s teškoćama u razvoju s učenicima bez teškoća u prirodnom okruženju u kojem se učenici druže i uče. To pak podrazumijeva da je učenik s teškoćama u razvoju ravnopravan član zajednice, da se naglašavaju njegove mogućnosti nasuprot nedostacima, da mu je osigurana pomoć stručnjaka te da postoji cjeloviti pristup razvoju svakog učenika bez obzira na teškoće.

Tome u prilog govore Konvencija o pravima osoba s invaliditetom („NN – Međ.ugo.“ br. 6/07., 3/08., 5/08.), Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. („NN“ br. 63/07.), Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („NN“ br. 87/08., 86/09., 92/10., 105/10., 90/11., 5/12., 16/12., 86/12., 126/12.), Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja („NN“ br. 63/08., 90/10.), Zakon o suzbijanju diskriminacije i druga međunarodna i domaća legislativa.

Nadalje, jedna od pretpostavki uspješnog inkluzivnog/uključujućeg osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju je stvaranje uvjeta za zadovoljavanje njihovih individualnih odnosno specifičnih potreba.

Čl. 1. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije diskriminaciju određuje kao stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe, između ostalih, i po osnovi invaliditeta.

Čl. 4. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije propuštanje razumne prilagodbe pak, određuje kao propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama omogući korištenja javno dostupnih resursa, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjeran teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

„Drugi način“ na koje se također, može činiti razumna prilagodba jesu odnosno trebali bi biti: kreativnost pristupa, senzibilitet, promjena osobnih stavova, timski rad između stručnih djelatnika Škole, učenika i roditelja itd. Prema točki 21. uvodnih odredbi Direktive Vijeća Europske unije 2000/78/EZ kriteriji za procjenu je li tražena prilagodba u granicama pravnog standarda „razumne prilagodbe“ su: financijski i ostali troškovi koji nastaju prilagodbom; veličina i raspoloživa sredstva organizacije ili ustanove; te mogućnost pokrivanja troškova prilagodbe iz javnih fondova ili raspoloživost nekih drugih sredstava pomoći.

Slijedom prethodno navedenog, traženje da se nastava za razred kojeg pohađa ovaj učenik organizira u prizemlju Škole i to počevši od drugog polugodišta ove školske godine, a najkasnije od 15. veljače 2013. apsolutno je u granicama pravnog standarda „razumne prilagodbe“. Nerazumno bi bilo tražiti da se svi sadržaji Škole prilagode učeniku, kao i da se svi kabineti u potpunosti opreme u prizemlju škole. Naime, i nakon izvršenja ove tražene i razumne prilagodbe ostati će sadržaji koje Škola pruža, a koji će i dalje biti neprilagođeni ovom učeniku.

Vezano za navode Škole kako prilagodbe učeniku s invaliditetom diskriminiraju ostale učenike Škole i njegovog razreda navodim kako su traženja iz ovog upozorenja u vidu organiziranja nastave razred u prizemlju Škole, sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije, nužna i prikladna za ostvarivanje stvarne jednakosti društvene skupine kojoj ovaj učenik pripada, a koja je u nepovoljnijem položaju, temeljem invaliditeta, a sve sa ciljem poboljšanja položaja iste“.

U slučaju ove škole u osiguravanju inkluzivnog obrazovanja za učenika iz zaprimljene dokumentacije i saznanja ovog Ureda, Škola jest provela određene prilagodbe:

- uređenje sanitarnog čvora u prizemlju (za vrijeme dok je učenik bio u razrednoj nastavi)
- osiguranje primjerenog oblika školovanja, prilagodba nastavnih materijala
- osiguranje pomoćnika u nastavi
- osiguravanje pomoćnog transportnog pomagala.

Međutim, ovaj slučaj više nego jasno upućuje na veliki problem senzibiliteta okoline za potrebe osoba s invaliditetom. Posebnu težinu ima činjenica da nedostatak senzibiliteta pokazuju stručnjaci – zaposlenici odgojno-obrazovne ustanove. Da se rukovodstvo škole rukovodilo svojim senzibilitetom i pozitivnim stavom prema potrebama učenika s teškoćama, učenik bi nakon IV razreda sa svojim razredom ostao u prizemlju škole i do ovog problema ne bi niti došlo. (Ovo možemo usporediti npr. sa izborom svake obitelji, da nakon eventualnog invaliditeta i vezanosti uz invalidska kolica člana obitelji, prva prilagodba na novi način života odnosila bi se na organiziranje obiteljskog života u prizemlju kuće, vjerojatno puno prije kompletne adaptacije kuće i ugradnje lifta!)

Pozitivna iskustva govore da je preduvjet za uspješnu inkluziju učenika s teškoćama korištenje različitih resursa u školi i zajednici, dobra i temeljita priprema nastavnog osoblja i učenika, kao i spremnost da se kontinuirano rješavaju poteškoće nastale „u hodu“. To također znači da je podizanje kompetencije nastavnika u radu s učenicima s teškoćama od izuzetnog značaja za uspjeh u provedbi inkluzije u obrazovanju.

U ovim aktivnostima treba koristiti sve mogućnosti i resurse na razini škole, zajednice i državnih institucija i službi, kako stručne i institucionalne, tako i financijske.

Resursi na razini škole prvenstveno se odnose na ravnatelja, stručne suradnike, nastavnike, roditelja djeteta. Ravnatelj škole najodgovorniji je za stvaranje pozitivne klime na školi vezano uz prihvaćanje učenika s teškoćama u razvoju. Iz obilazaka nekih škola u Gradu Zagrebu koje imaju učenike s motoričkim teškoćama ali ne i arhitektonski prilagođenu školu, te razgovora sa stručnom službom Škole, potvrđuje se značajna uloga ravnatelja škole u osiguravanju uvjeta za postizanje optimalnog razvoja svakog učenika. Važno je da ravnatelj poznaje stručna ishodišta odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju, da ima pozitivan odnos prema uključivanju takvog učenika u školu, te da ga kod organizacije rada rukovode potrebe djeteta.

„Ako se prihvaća invaliditet – sve se može učiniti bez ikakvih problema; kada za potrebe učenika s teškoćama nema senzibiliteta – uvijek će se pronaći razlozi da se prepreke ne uklone“ – ravnateljica OŠ M.K.

„Svi smo u pravima jednaki, ali tek kada se izjednačimo u mogućnostima“ – B.J.G, zamjenik pravobraniteljice

Napomena:

Naknadno, tijekom veljače 2013., održan je u navedenoj školi sastanak na kojem je odlučeno da će Grad Zagreb ovu školu što hitnije u potpunosti prilagoditi ugradnjom lifta i sanitarnog čvora prilagođenog učenicima s invaliditetom. Ovo je svakako pohvalno, tim više što je konkretna škola u mreži škola određena za učenike s motoričkim teškoćama. Za očekivati je da će proces ugradnje lifta i adaptacije još jednog prilagođenog sanitarnog čvora potrajati duže vrijeme. Međutim, ne možemo ne primijetiti da se ovom odlukom u stvari podržala potpuna prilagodba. Grad Zagreb za obećane prilagodbe očito ima dovoljno financijskih sredstava, međutim neke druge lokalne samouprave koje takvim sredstvima ne raspolažu, svakako će trebati poduzimati mjere razumne prilagodbe.

Također, naknadno je zaprimljen i nalaz AZOO koji je izvršio novi nadzor u školi nakon otpora roditelja učenika nižih razreda spomenute škole i njihovog nedolaska djece u školu.

Tijekom nadzora izvršen je razgovor sa roditeljima učenika nižeg razreda koji se trebao preseliti na kat, te sa stručnom službom i ravnateljicom škole. Zaključeno je na kraju da je premještaj proveden na neprihvatljiv način, da je škola u stvari pokazala nerazumijevanje za potrebe učenika s teškoćama u razvoju, a posebno se u negativnom smislu apostrofira stav ravnateljice kojim pobija mjeru preseljenja razreda u prizemlje jer se: „ne može složiti s tim da „učenika s posebnim potrebama mora staviti ispred svih drugih učenika“ i „da je moja dužnost misliti na jednak način na sve učenike škole i svakom od njih pružiti optimum i maksimum...“ - njezino je shvaćanje da je privremeno premještanje razrednog odjela s učenikom u invalidskim kolicima u stvari „nerazumna prilagodba“.

Dakle, niti nakon upozorenja pravobraniteljice za osobe s invaliditetom na diskriminatorno postupanje, niti zaključka stručno-pedagoškog nadzora Agencije za odgoj i obrazovanje, škola nije provela i prezentirala premještaj kao nužnu i razumnu mjeru zaštite zdravlja učenika s teškoćama u razvoju i njegovog prava na jednakopravno školovanje, nego je isticala da je to obaveza zbog zaprimljenih

upozorenja pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, međutim, da će to dovesti do „različitih problema“ kod ostalih učenika. Dakle, Škola nije na adekvatan način informirala roditelje i time je izazvala lošu atmosferu i nedolazak učenika nižih razreda na nastavu.

Stoga je i posljednjim nalazom AZOO ravnateljici Škole naloženo da prouči pozitivne konvencije, zakone i podzakonske akte i pedagoške dokumente u kojima se promiče pravo na jednakopravno školovanje učenika s teškoćama u razvoju. U buduću će Škola zahtjeve roditelja učenika iz osjetljivih socijalnih skupina posebno pažljivo razmatrati, a pri odlučivanju „uzet će u obzir pozitivnu zakonsku regulativu, uobičajenu praksu i istraživanja koja govore da u zdravim društvima briga o socijalno osjetljivim skupinama vodi do većeg napretka i smanjivanja društvene isključenosti“. Kao jedan od zaključaka možemo reći da je utvrđena potreba senzibilizacije prije svega ravnateljice škole o mjerama koje se mogu smatrati razumnom prilagodbom, a za to je ponajprije potrebna svijest o zaštiti slabijih društvenih skupina.

Razumna prilagodba kao podrška učeniku s teškoćama u razvoju

Čl. 4. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije određuje propuštanje razumne prilagodbe kao „*propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama omogući korištenje javno dostupnih resursa, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti*“.

Kada govorimo o razumnoj prilagodbi, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom definira razumnu prilagodbu kao: „...potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koja ne predstavljaju neproporcionalno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom osiguralo ravnopravno uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na izjednačenoj osnovi s drugima“.

Kada se radi o području odgoja i obrazovanja, nalaže se osiguravanje razumne prilagodbe na način „...Da bi pomogle u ostvarivanju ovoga prava (na obrazovanje) države potpisnice će poduzeti odgovarajuće mjere za obuku stručnjaka i osoblja koje radi na svim razinama obrazovanja. Takva obuka će uključivati svijest o invaliditetu i korištenje odgovarajućih... alternativnih načina, sredstava i oblika komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala za potporu osobama s invaliditetom“.

U velikom broju nalaza Agencije za odgoj i obrazovanje škole se upućuju na edukaciju nastavnika, što potvrđuje značaj ovog neformalnog oblika potpore učenicima s teškoćama u razvoju u ostvarivanju prava na inkluzivno obrazovanje.

Jedan od osnovnih kriterija razumne prilagodbe je financijski teret, kao i kvaliteta usluge koju organizacija (škola) pruža. U slučaju učenika s motoričkim teškoćama, organiziranje nastave u prizemlju škole predstavlja razumnu prilagodbu učenikovim zdravstvenim teškoćama –bez dodatnog trošenja financijskih sredstava nastava se organizira u prizemlju škole gdje već ima prilagođeni sanitarni čvor, kako bi mobilno pomagalo koje mu šteti eventualno koristio u što manjoj mjeri.

Svakako je nužno da i državne i lokalne razine vlasti kontinuirano rade na što je moguće višoj razini prilagodbe učenicima s teškoćama u razvoju u općem sustavu obrazovanja. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom nalaže donijeti sve odluke u najboljem interesu djeteta, te osigurati pristup kvalitetnom i besplatnom osnovnom obrazovanju i srednjem obrazovanju u zajednicama u kojima žive. Jasno je da društvo koje se nalazi u teškom gospodarskom položaju u kakvom se trenutno nalazi Republika Hrvatska, ne može u potpunosti arhitektonski prilagoditi i opremiti svaku školu. Međutim, kada se ne osigurava niti „razumna prilagodba“, kao što je to u gore opisanom primjeru učenika s motoričkim teškoćama, onda se treba ozbiljno zapitati o razini postignutih prava učenika s teškoćama u razvoju.

Nakon postupanja pravobraniteljice, nadležnih tijela u području obrazovanja te jedinice lokalne samouprave i medijskih natpisa, ravnateljica je smijenjena.